

Fornleifaskráning á deiliskipulagsreit milli Klettahlíðar og Hverahlíðar í Hveragerði

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir

NV nr. 18-19

Október 2019

 NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA		DAGSETNING 21.10.19
		DREIFING: ☐ OPIN ☐ LOKUÐ TIL: ☐ HÁÐ LEYFI VERKKAUPA
SKÝRSLA NR: NV NR.18-19	VERKNÚMER: 553	
HEITI SKÝRSLU: FORNLEIFASKRÁING VEGNA DEILISKIPULAGS MILLI KLETTAHLÍÐAR OG HVERAHLÍÐAR		BLAÐSÍÐUR: 9
HÖFUNDUR: MARGRÉT HRÖNN HALLMUNDSÓTTIR		FJÖLDI KORTA:
VERKEFNISSTJÓRI: MARGRÉT H. HALLMUNDSÓTTIR		GERÐ SKÝRSLU/VERKSTIG:
		UNNIÐ FYRIR: HVERAGERÐISBÆ
ÚTDRÁTTUR FORNLEIFASKRÁNING VEGA DEILISKIPULAGS MILLI KLETTAHLÍÐAR OG HVERAHLÍÐAR Í HVERAGERÐI.		
LYKILORÐ ÍSLENSK: FORNLEIFASKRÁNING. DEILISKIPULAG		LYKILORÐ ENSK: ARCHAEOLOGICAL SURVEY.
UNDIRSKRIFT VERKEFNASTJÓRA:		YFIRFARIÐ AF:

EFNISYFIRLIT

ÚTDRÁTTUR.....	2
Efnisyfirlit.....	3
1. INNGANGUR.....	4
2. AÐFERÐAFRÆÐI.....	4
2.1 Tilgangur fornleifaskráninga	4
2.2 Skráning fornleifa.....	6
2. FRAMKVÆMDARSVÆÐIÐ	6
5.Niðurstöður	7
7. Kort	7

1. INNGANGUR

Að beiðni Guðmundar F. Baldurssonar skipulagsstjóra Hveragerðisbæjar gerði fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða fornleifakönnun á reit innan bæjarmarka Hveragerðis vegna breytinga á deiliskipulagi. Svæðið er byggingarreitur sem er um 1.0 hektari að stærð og afmakast af Hverahlíð, Þverhlíð, Klettahlíð og Breiðumörk. Áformað að byggja nýtt hjúkrunarheimili á svæðinu. Fornleifakönnun fór fram þann 13.10 2019 og var gerð af Margréti Hallmundsdóttur fornleifafræðingi sem jafnframt sá um úrvinnslu og skýrsluskrif.

2. AÐFERÐAFRÆÐI

Aðferðafræði rannsóknarinnar byggir fyrst og fremst á fornleifaskráningu á vettvangi en að auki var farið yfir helstu heimildir um jarðirnar, s.s. örnefnakort Hveragerðisbæjar, túnakort, jarðabækur og annað sem getur gefið vísbendingar um fornminjar. Svæðið hefur áður verið skráð og stuðst var að hluta við þá skráningu.

2.1 Tilgangur fornleifaskráninga

Í lögum um menningarminjar nr. 80 29. júní 2012 segir að lögin eigi að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang að minjunum, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin skipulagsgerð skv. lögnum, en í 16. gr. segir:

„Skylt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá svæðisskipulagi, aðalskipulagi eða deiliskipulagi eða endurskoðun þess og skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af/ kostnaði við skráninguna.“

Í 3. grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem:

„Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

búsetulandslag, skruðgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum, vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri, tún-

og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita, vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra, virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum, þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast síðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð, áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum, haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið, skipsflök eða hlutar þeirra.

Fornminjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.

Í 21. grein laga um menningarminjar segir:

„fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.“

Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Sú skylda hvílir á sveitarfélögum eða framkvæmdaaðilum að gera Minjavernd ríkisins viðvart ef fyrirsjáanlegt er að minjar spillist vegna hvers konar framkvæmda eða breyttrar landnotkunar (sjá 12.gr.).

„Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskönnun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands (24 gr.).“

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausu. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókna eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa á viðkomandi verki.

2.2 Skráning fornleifa

Verkefnanúmeri er úthlutað af Minjastofnun Íslands og svæðið hefur verið merkt inn á vefsíðu Minjastofnunar og skýrsla skráð þar sem og minjar sem mældar voru upp. Verkefnið fékk númerið 2060 .

2. FRAMKVÆMDARSVÆÐIÐ

Svæðið afmarkast af Hverahlíð, Þverhlíð, Kletthlíð og Breiðumörk.

Mynd 1. Myndin sýnir svæðið sem um ræðir milli Kletthlíðar í norður og Hverhlíðar í suður. Þverhlíð til austur og Breiðumörk til austurs. Mynd: Hveragerðisbær.

5. NIÐURSTÖÐUR

Engar fornleifar fundust innan deiliskipulagsreitsins og engar heimildir eru um neinar minjar á þessu svæði sem er byggt og standa 16 hús innan reitsins og grónum lóðum. Húsin sem standa á þessu svæði eru flest byggð milli 1950 og 1960.

7. KORT

Kort. 1 Kortið sýnir afmörkun deiliskipulagsreitsins